

รศ.สมิทธิ ๙๕.
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
116 หมู่ 10 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง
29 / ก.ธ. / 32.

0012-14460

11639

ศูนย์ข้อมูลภาคเหนือ

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่

โดย

นางกฤษณา เจริญวงศ์

ได้รับทุนอุดหนุน โครงการวิจัยจากศูนย์วิจัยและพัฒนารัฐมณฑล มหาวิทยาลัยพายัพ

อันดับที่ 49

(พ.ศ. 2531-2532)

กิติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้ ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหลาย ๆ ฝ่าย อาทิ เช่น ศูนย์วิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัย หน่วยงานคลังข้อมูลล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย ดร.ฮันส์ เพนซ์ ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการถ่ายภาพจารึกหลายเงิน (พ.ศ. 2373 พบที่บ้านทวน ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2529) และอาจารย์ ศรีเลา เกษพรหม ได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการถ่ายถอดคำแปลข้อความในจารึกหลายเงินเป็นภาษาไทยให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

แผนกโบราณ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมี อาจารย์พรหมเพ็ญ เครือไทย และน้อง ๆ เจ้าหน้าที่ในแผนกนี้ได้คอยอำนวยความสะดวกด้านเอกสารประเภทโบราณ ให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี

คำแนะนำด้านเอกสารบางอย่างที่มีคุณค่าจากอาจารย์ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว เป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยฉบับนี้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนไม่อาจลืมได้ถึงน้ำใจอันดีจากชาวบ้าน ผู้สืบเชื้อสายลัวะ กล่าวคือ ชาวบ้าน หมู่ 6 ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากพ่อสม สุจันทร์คำ ที่มีส่วนอย่างสำคัญต่อการค้นพบจารึกหลายเงิน (พ.ศ. 2373) ของผู้วิจัย และคณะ เมื่อปี 2529 นอกจากนี้ ชาวบ้านหมู่ 6 บ้านช่างหม้อน้อย ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ได้มีส่วนอย่างสำคัญ โดยเฉพาะคำบอกเล่าอันเป็นประโยชน์ และการต้อนรับอันอบอุ่นที่ให้แก่ผู้วิจัย และผู้ติดตาม

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงลงได้ ถ้าไม่ได้รับกำลังใจและการสนับสนุนด้วยดีจากครอบครัวของผู้วิจัย คือ สามี และลูกที่คอยติดตามเป็นเพื่อนตลอดมา ส่วนผู้ที่อยู่เบื้องหลังอีกท่านหนึ่งที่มีความสำคัญต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง คือ ท่านอาจารย์ธนจรรย์ สุระมณี แห่ง วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งท่านผู้นี้ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้เขียนด้วยดีมาตลอดในด้าน

คำแนะนำ อันเป็นความรู้ที่ประโยชน์ต่องานวิจัย รวมทั้งความสะดวกต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยและคณะ ได้รับจากการเข้าไปสัมภาษณ์หมู่บ้านล๊ะ ช่างหม้อน้อย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อปี 2531

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอโอกาสนี้ กราบขอบพระคุณทุกท่านที่กล่าวนามมาข้างต้นไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

ผู้วิจัย

PAYAP UNIVERSITY

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ ที่ปรากฏจากหลักฐานประเภทเอกสารตำนานประกอบกับคำบอกเล่าของกลุ่มชนลัวะที่สืบเชื้อสายและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น ในเขตอำเภอหางดง อำเภอฮอด ของจังหวัด เชียงใหม่ และในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ นอกจากจะทำให้เห็นพัฒนาการความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างลัวะกับไต (ไทยพื้นเมือง) ในอาณาจักรล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแล้ว ยังทำให้เห็นบทบาทที่แท้จริงของกลุ่มชนลัวะที่มีต่อสังคมล้านนาในอดีต ไม่ว่าจะเป็นบทบาทด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการความเป็นมาของกลุ่มชนชาวลัวะในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เราพบเห็นกลุ่มชนชาวลัวะมักเข้าใจว่า ชาวลัวะก็คือชาวป่าชาวดอย หรืออาจถูกมองเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งด้วยซ้ำ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่สืบเนื่องมาจากการสำรวจกลุ่มชนลัวะใน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง หางดง จอมทอง และฮอด จากข้อมูลสำรวจดังกล่าวทำให้เกิดการมองประเด็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับชนชั้นปกครอง โดยเฉพาะเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรล้านนา

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนหนึ่ง ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ปรากฏในรูป เอกสารจากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชนชาวลัวะ ในฐานะที่เป็นไพร่เมืองต้องปฏิบัติต่อชนชั้นผู้ปกครองในแง่การยอมรับอำนาจของทางบ้านเมือง เช่นเดียวกับไพร่ทั่ว ๆ ไป ที่เป็นคนไทยพื้นเมือง โดยเฉพาะการส่งส่วยซึ่งเป็นผลผลิตจากท้องถิ่นมายังส่วนกลาง นอกจากนี้จากนั้นยังพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับผู้ปกครองยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะการยอมรับซึ่งกันและกัน หรือการประนีประนอมกันมากกว่าจะเป็นการใช้อำนาจที่ผู้ปกครองจะมีต่อผู้ถูกปกครอง

ด้วยเหตุนี้ บทบาทของกลุ่มชนลัทธิที่ปรากฏในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงมี
ผลต่อความเข้าใจอย่างถูกต้องถึงการพัฒนาการของกลุ่มชนลัทธิที่มีต่ออาณาจักรล้านนา ตั้งแต่อดีต
จนถึงปัจจุบัน

PAYAP UNIVERSITY

ABSTRACT

The current common impression of the Thai people is that Lua are a group of people who have recently migrated into Thailand.

To address this false concept, this research attempted to determine the history of the relationship between the Lua people and the kings of Lanna Thai. The resources for this study were legends and oral history from the Lua communities who live in Hangdong and Hod districts of Chiang Mai province and in the Mae-Sariang district of Mae-Hong Son province.

This study shows not only the development of the relationship between ethnic groups in the Lanna Kingdom, but also the role that the Lua people played in the political, economic, social and cultural life of the Lanna society in the past and the present.

A previous survey of Lua communities in five villages in Muang, Hangdong, Chom Tong and Hod districts of Chiang Mai conducted by the author in 1987 had to this present study of the relationship between the Lua people and Kings of Lanna especially the role of the kings of Chiang Mai who were most powerful in Lanna Kingdom.

Data were collected partially by interviewing educated local people and by studying documents obtained from The Social Research Institute, (Chiang Mai University).

Analysis of this information shows that the Lua people had enjoyed the official status of "Prai Muang" (citizen) at all levels of tributary system from the local community to the governing center (Chiang Mai).

The relationship between the Lua people and the Kings of Chiang Mai was good. Therefore, in opposition to common Thai belief, the Lua people were active in the Thai political, economic and social life of Lanna Thai in the past and continue to do so.

PAYAP UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ค
บทนำ	ช
บทที่ 1 ภูมิหลังความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างลัวะกับไตในอาณาจักรล้านนา	1
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ทางการเมือง	12
บทที่ 3 ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ	27
บทสรุป และข้อเสนอแนะ	44
ภาคผนวก	48
เอกสารอ้างอิง	50

บทนำ

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่กับกลุ่มชนลัวะนั้น กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างชนชาติลัวะ และ ไทในประวัติศาสตร์แห่งชนชาติอันยาวนาน

พัฒนาการทางชนชาติของลัวะที่ปรากฏจากหลักฐานประเภทตำนาน ได้แสดงให้เห็นฐานะและบทบาทของกลุ่มชนลัวะ ซึ่งแตกต่างไปจากสภาพที่พบเห็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะฐานะของกลุ่มชนลัวะที่ปรากฏในอดีตในฐานะเจ้าของพื้นที่เดิมที่ ซึ่งจะกลายมาเป็นดินแดนแห่งอาณาจักรของไทยในเวลาต่อมา ในขณะที่ในปัจจุบันภาพหรือความเข้าใจที่คนโดยทั่วไปมีต่อกลุ่มชนชาวลัวะมักมองว่า พวกลัวะเป็น ชาวป่าชาวดอย หรืออาจถือว่าเป็นพวกชาวเขาเช่นเดียวกับพวกกะเหรี่ยงด้วยซ้ำ (ในความเข้าใจของผู้คนบางคน)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในประเด็นแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ กับกลุ่มชนลัวะนั้น นอกจากเพื่อจะเห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนชาวลัวะที่มีต่ออาณาจักรล้านนา อันมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจทางการเมืองอย่างถูกต้องแล้ว ยังสามารถเห็นบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชนชาวลัวะในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมตั้งแต่ช่วงแรกแห่งการก่อตั้งอาณาจักรล้านนา ในสมัยราชวงศ์มังรายจนถึงสมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน โดยเฉพาะช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2427) อันส่งผลให้เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ถูกจำกัดบทบาททางการเมืองการปกครองเรื่อยมาจนกระทั่งหมดอำนาจไปในที่สุด ส่วนพวกลัวะก็ยังคงเหลือไว้แต่เพียงอดีตแห่งความเจริญเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันพวกลัวะในสายตาของชาวบ้านชาวเมืองแล้วก็ยังคงเป็นชาวดอยที่ยากจน (พวกลัวะที่อยู่บนดอยหรือที่ราบสูง) ส่วนพวกลัวะที่กระจัดกระจายอยู่ตามหมู่บ้านในเขตที่ราบนั้น ดูจะมีฐานะที่ดีกว่า โดยเฉพาะการปรับตัวและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมเมือง ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองจนดูแล้วไม่แตกต่างไปจากคนเมืองเลย ทั้งการแต่งกาย การกินอยู่ ถ้าไม่พูดภาษาลัวะออกมาเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาในหัวเรื่องนี้อาจจะเป็นแนวทางแห่งความเข้าใจในเรื่องทางชาติพันธุ์ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชนลัวะ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างลัวะ และไตที่มีต่อดินแดนล้านนา หรือดินแดนมริ ภูมิภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน

ความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากกลุ่มชนลัวะ เป็นกลุ่มชนที่บรรดานักวิชาการหลายแขนงในปัจจุบัน ได้ให้ความสนใจทำการศึกษา อาทิเช่น นักสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา นักภาษาศาสตร์ นักโบราณคดี และนักประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวยังเป็นเพียงการเริ่มต้นเฉพาะสาขาต่าง ๆ เท่านั้น จึงมีงานที่ศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ออกมาเผยแพร่ไม่มากเท่าที่ควร

อนึ่ง ความสำคัญและที่มาของการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นผลมาจากข้อมูลที่ยังไม่มีการยุติข้อถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาที่ว่าคนไทยอยู่ที่ใด และอพยพมาจากที่ไหน ทำให้การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลุ่มชนลัวะ ซึ่งถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จึงเป็นกลุ่มชนที่น่าสนใจศึกษา เพราะฉะนั้นการศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชนลัวะทั้งลักษณะกว้าง ๆ และลักษณะเฉพาะปัญหาจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในแง่ที่อาจเป็นแนวทางหนึ่งของคำตอบที่ยังไม่อาจยุติกันได้

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ นอกจากจะทำให้เราเริ่มมองเห็นพัฒนาการความเป็นมาของกลุ่มชนที่กระจัดกระจายอยู่ตามดินแดนต่าง ๆ ทั่วไปในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิเช่น อินโดจีน พม่า และไทย โดยเฉพาะดินแดนในภาคเหนือแล้ว ยังจะทำให้เราทราบถึงบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชนลัวะในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันที่กลุ่มชนลัวะส่วนใหญ่ถูกถือว่าเป็นชาวป่าชาวดอยตามสภาพถิ่นที่อยู่ และการดำเนินชีวิต

ด้วยเหตุนี้การศึกษาเพื่อให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ที่ถูกต้องและชัดเจน จะสามารถนำไปสู่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

เกี่ยวกับกลุ่มชนที่ประวัติความเป็นมาอันยาวนานและร่วมสมัยกับกลุ่มคนไทย (ไทยพื้นเมือง) ใน
อาณาจักรล้านนา

วัตถุประสงค์ของ โครงการ

1. เพื่อรู้ถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ อันเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ดั้งเดิมของกลุ่มชน
ลัวะในดินแดนล้านนา ตลอดจนลักษณะการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนลัวะด้วย
2. เพื่อรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ตลอดจน
ลักษณะความสัมพันธ์กับกลุ่มชนต่าง ๆ ในดินแดนล้านนา
3. เพื่อเข้าใจบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชนลัวะในด้านการเมือง เศรษฐกิจและ
สังคมที่มีต่อดินแดนล้านนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับกลุ่มชนลัวะในฐานะที่เป็น
กลุ่มชนดั้งเดิมของดินแดนล้านนา ตลอดจนลักษณะการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าอยู่อาศัยตามส่วนต่าง ๆ
ของดินแดนในภาคเหนือของไทยในปัจจุบัน
2. ทำให้เห็นโครงสร้าง และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับกลุ่มชน
ลัวะ ตลอดจนกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม
3. ทำให้ทราบบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชนลัวะ ที่ต่อการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมในประวัติศาสตร์ล้านนา ได้อย่างถูกต้อง
4. ทำให้ได้แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทยในอนาคต

เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

1. พระรัตนปัญญาเถระ. ชินกาลมาลีปกรณ์. พิมพ์เป็นอนุสรณ์แด่ นายกี นิมมานเหมินท์ 12 พ.ค. 2510 (พระนคร : มิตรนราการพิมพ์), 2510.
2. ภาควิชาสังคัมภีระ-มานุษยวิทยา. ตำนานเชียงใหม่. ภาคปริวรรตอันดับ 10 (ก.พ. 2529).
3. สงวน โชติสุขรัตน์. ประชุมตำนานล้านนาไทย เล่ม 1-เล่ม 2. (พระนคร : โอเดียน-สโตร์), 2515.
4. สรัสวดี อ๋องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. (เชียงใหม่ : ช้างเผือก 2529).
5. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เอกสารโบลานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.
6. นฤจร อธิจิระจรัส. "ความเชื่อในเรื่องผีสงเวทมนตรีของชาวนาไทยภาคเหนือ", พุทธศาสนาในล้านนาไทย. (เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2529).
7. อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. "ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่", ลานนาไทยคดี. (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์), 2521.

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารประเภทตำนานท้องถิ่น ที่มีการปริวรรตแล้ว และตำนานที่ปรากฏในโบลาน (ที่ยังไม่ได้ปริวรรต)
2. ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา ตลอดจนงานวิจัยทางวรรณกรรม และภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
3. ทำการสัมภาษณ์ในลักษณะประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าในหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอที่มีกลุ่มชนลัวะ เพื่อนำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์กับหลักฐานด้านอื่น ๆ เช่น จารึกหลายเงินของพวกลัวะ ซึ่งคงจะมีอยู่เกือบทุกแห่งที่มีชุมชนลัวะ (ถ้าไม่สูญหายไปเสียก่อน)